

Vojennaja Miszl

A csapatok hadtápbiztosításának néhány sajátossága hegyes sivatagi terepen

(az elmúlt háborúk tapasztalatai alapján)

*Írta: Butkov P. P. mérnök-ezredes, a hadtudományok kandidátusa, docens és
Oszjannyikov V. V. ezredes, a hadtudományok kandidátusa*

Megjelent: a Vojennaja Miszl 1978. évi 5.- sz-ban

Számtalan háború tapasztalata bizonyítja, hogy zord természeti és éghajlati viszonyokkal, gyengén fejlett közlekedési hálózattal rendelkező hegyes-sivatagi terepen a hadműveletek előkészítése és megvívása, a csapatok felszerelése és hadtápbiztosítása különös gondosságot igényel.

A nagy kiterjedés, a nehezen járható terep szükségessé tehetik a harctevékenységek elszigetelt irányokban történő megvívását. Ilyenkor a csapatok közötti távolság elérheti a több száz kilométert is. Ezért minden működési irányban megfelelő csapathadtáp erő és eszközcsoportosításokat kell létrehozni. Az úthiány és a terep bonyolult domborzata ugyanakkor jelentősen akadályozzák a közlekedési utak berendezését, használatát, az anyagi eszközök utánszállítását, a hadtáp egységek és intézetek áttelepítését.

A csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatosan a kellő mennyiségű helyi tartalékok, mindenekelőtt a víz és a tüzelőanyag hiánya külön kiegészítő intézkedések megtételét követeli a csapathadtáptól, a napi hőmérséklet erőteljes ingadozása és a változékony meteorológiai viszonyok pedig sajátos erőfeszítéseket kívánnak a ruházati és az egészségügyi szolgálattól.

Mindezek bonyolítják a harctevékenységek megvívását, a hadtápbiztosítás megszervezését és megkövetelik a hegyes-sivatagi hadszíntéren a sajátos viszonyoknak megfelelő módszerek alkalmazását.

Ezért különös jelentőséggel bír a csapatoknak a törzsek és hadtápnak a hadműveletek és a hadtápbiztosítás hegyes-sivatagi terepen való tervezésére és megszervezésére történő különleges kiképzése.

Az elmúlt háborúk, a Nagy Honvédő Háború, a helyi háborúk és gyakorlatok tapasztalatai alapján a hegyes-sivatagi körzetekben folyó hadműveletek sajátosságai közé az alábbiakat lehet sorolni: harctevékenységek megvívása széles sávban, az összefüggő arcvonal hiánya és a támadás elszigetelt irányokban történő kifejlődése utak, sík vidékek, sivatagok és hegy-völgyek mentén; önálló csapatok megkerülő osztagok és hadtáp létrehozása.

A Hszingán-Mukdeni hadművelet (1945) időszakában pl. 2300 kilométeres arcvonalon három össz fegyvernemi, egy harckocsi hadsereggel és egy lovas-gépesített csoporttal rendelkező Bajkálontúli Front tevékenykedett; a seregtettek támadási sávja meghaladta a 200–300 kilométert¹. Széles arcvonalon támadtak a Mongol Néphadsereg csapatai is.

A csapatoknak ilyen arcvonalon történő tevékenysége, a csapatok önnállóságának hadtápbiztosítása szükségessé tette megfelelő hadtáp erő és eszközcsoporthozások létrehozását minden irányban.

A támadás üteme ilyen hadszíntéren, az ellenség védelmének jellegétől, megsemmisítésének fokától, a terep viszonyaitól és a csapatok anyagi ellátottságától függ.

Az ellenség védelme rendszerint széles arcvonalon, önálló irányokban, az irányok között nagy távolságokkal épült fel.

A támadó hadműveleteket egymástól jelentős távolságban fekvő, önálló irányban szervezték. A Bajkálontúli Front harctevékenysége pl. 18 önálló, elszigetelt irányban folyt, közülük négy irányban hadtestek, tizennégy irányban pedig hadosztályok támadtak. Ugyanezen Front 36. hadserege hét irányban támadott, a hadosztályok közötti 10–80 km között mozogtak.

Az irányokban való harctevékenységeket széles körben alkalmazták a „Kavkaz” és hasonló terepen lefolytatott gyakorlatokon is.

A háborúk, különösen a világháborúk, az 1967 évi izraeli agresszió, az arab csapatoknak az Izrael által megszállt földek felszabadításáért 1973-ban folytatott tevékenységének elemzésekor meg lehet állapítani, hogy először a csapatok, főképpen sűrűn lakott helyen fekvő, vízzel ellátott, fejlett közlekedési hálózattal rendelkező, fontos gazdasági körzetek felszabadításáért folytattak támadó hadműveleteket.

Másodszor a széttagolt irányokban folyó harctevékenység (az erőkkel és eszközökkel megrakott szállítóeszközökkel való manőverezés itt nehézségekbe ütközik, vagy lehetetlen) szükségessé teszi azt, hogy minden irányban teljesen önálló csapat és hadtáp csoportosításokat hozzanak létre. Ezért a csapatok hadműveleti felépítését több, önálló irányokban tevékenykedő csoportosítások létrehozása jellemezte. (A csoportosítások számát minden esetben az összekötő utak megléte határozta meg.)² A csapatok és a hadtáp mélyebb lépcsőzését az tette szükségessé, hogy kicsi volt a támadásra alkalmas irányok befogadóképessége és a hadművelet folyamán az erőkifejtést a mélységből kellett növelni. Ez a következtetés korszerű viszonyok között sem veszített jelentőségéből.

A támadó hadműveletek előkészítésének és megvívásának sajátossága különlegességeket igényel az anyagi biztosítással kapcsolatos fontosabb feladatok (a fogyasztás igen nagyfokú egyenlőtlensége, anyagi készletek létrehozása, azok lépcsőzése, stb.), az utánszállítás, a közúti biztosítás megoldásában, megszervezésében.

Harmadszor a háborúk tapasztalata azt is bizonyítja, hogy az anyagi eszközök hiánya több esetben maga után vonta a támadás lelassulását, avagy az aktív tevékenységek beszüntetését. A Hszingán-Mukdeni hadműveletben (1945.

¹ Az imperialista Japán 1945. évi megsemmisítéséről, Moszkva, „Nauka” 1969. 101–1020.

² A Szovjet Fegyveres Erők hadműveletei az 1941–1945. évi Nagy Honvédő Háborúban, 4. kötet, Vojenizdat, 1959, 7580.

augusztus) a Bajkálontúli Front csapatainak helyzete pl. egyes napokon az üzemanyag hiány miatt kritikussá vált. A 6. gárda harckocsi hadsereg egységénél már a hadművelet harmadik napján alig maradt gázolaj és még előttük volt a Nagy Hszingán hágó. Ugyanezen hadsereg 46. gárda harckocsi dandárja augusztus közepén üzemanyag hiány miatt csak 18, a 30. gépesített dandár pedig 7 harckocsival és két gépesített gyalog századdal folytatta a támadást (ezen harckocsik és gépkocsik részére az üzemanyagot kiöntötték az összes többi járműből.)³

Hegyes-sivatagi terepen igen élesen vetődik fel az anyagi eszköz szükséglet meghatározásának, a szükséges készletek létrehozásának, valamint az egész anyagi biztosítás és utánszállítás folyamatának kérdése, mind a hadművelet előtt, mind annak folyamán. Ilyenkor feltétlenül számolni kell az üzemanyag-, víz-, lőszer-, építőanyagok és más anyagi eszközök megnövekedett fogyasztásával.

Ezért a hadművelet előkészítésének időszakában felemelt anyagi eszköz-készleteket kell a csapatoknál, különösen az első lépcső hadosztályainál létrehozni.

A közlekedési utak rendkívüli korlátozottsága esetén az utánszállítás és a második lépcső előrevonása történhet egy úton. Nem kizárt az olyan szituáció sem, amikor az anyagi eszközök gépkocsikon történő utánszállítása igen nagy nehézségekbe ütközik. Ilyen viszonyok között, ahogy azt a tapasztalat is mutatja, az anyagi készletek helyes lépcsőzése és irányonkénti elosztása a csapatok megalkotás nélküli anyagi biztosításának elmaradhatatlan előfeltételévé válik.

Az anyagi eszközök utánszállítására fel lehet használni valamennyi hozzáférhető szállítóeszköz fajtát. A legmegbízhatóbb azonban a terepjáró gépkocsik és a helikopterek lesznek. A szállítóeszközök felhasználásának koordinálása (a többszöri átrakás következtében) kulcskérdéssé válhat.

Hegyekben az ellátás rendkívül bonyolult: több esetben csak utánszállítási út áll rendelkezésre. Ilyenkor különösen megnő a szállító helikopterek szerepe. Az anyagi eszközöket minél előbbre (ha a helyzet és a terep megengedi, akkor a századokig) fogják kiszállítani.

Szükség esetén igénybeveszik a málhás állat szállítóeszközöket is, amelyek közül mindegyik elbír szállítani mintegy 140 kg. terhet. Az anyagi eszközök szállítására igénybeveszik a teherhordókat is. Mindezek a kérdések bonyolultak, azokat minden részleteiben a törzsek tervezik meg. A tervek tartalmazzák azt is, hogy a hegyi utak áteresztőképességét korlátozza a köd, az eső, a hóesés, a jégkéreg, ami megnehezíti még a helikopterek igénybevételét is. A gépkocsitak előkészítése jóval nagyobb volumenű közúti munkát igényel, mint hagyományos terepen.

Ahogy azt a második világháború tapasztalata is mutatja, a támadás méretétől, a csapatok összetételétől, az ellenség védelmének mélységétől, annak erőitől és eszközeitől, a harctevékenység körletének földrajzi és éghajlati viszonyaitól. A korszerű hadművelet megvívása összefüggésben áll az atomfegyver el-lenség általi alkalmazásának veszélyével, ami nagy anyagi eszköz veszteségeket eredményez, jelentős mértékben bonyolítja és nehezíti a készletek meghatározását és lépcsőzését, az utánszállítás és a közúti biztosítás megszervezését, a szük-

³ A Szovjet Fegyveres Erők hadműveletei az 1941–1945. évi Nagy Honvédő Háborúban. 4. kötet, 707–708. oldal.

séges hadtápállomány meghatározását, felépítését és vezetését. Ezekkel és más kérdésekkel találja magát szemben a parancsnok, a törzs, a harc (hadművelet) megszervezésekor és megvizsgálásakor.

A csapatok technikai ellátottságának megnövekedésével jelentősen emelkedett az üzemanyagszükséglet is. A külföldi sajtó adatai szerint egy hadsereg napi fogyasztása rendes körülmények között vívot támadó hadműveletében tízszerese lesz a második világháború alatt felhasznált mennyiségnek. A csapatok hegyes-sivatagi terepen való tevékenykedésekor az üzemanyagfogyasztás még magasabb lesz. A Hszingán-Mukdeni hadműveletben például rossz időjárási viszonyok között a 4. gárda harckocsi hadsereg 4 nap alatt 3 javadalmazás gk. benzint, 3,1 javadalmazás gázolajat használt fel. A túlfogyasztást technikai eszközfajtánként itt az 1. sz. táblázat adatai jellemezték.

A Hszingán-Mukdeni hadműveletben folytatott harc tevékenységek elemzése azt bizonyítja, hogy ha a technika száraz időben közlekedik az utakon, akkor a alapfogyasztási normák túllépése jelentéktelen lesz. Kedvezőtlen időjárás esetén (mind nyáron, mind télen) az üzemanyagfogyasztás sokkal magasabb lesz.

1. sz. táblázat

Harcetevékenység fajtái	Technikai eszköz fajta	Üzemanyag-fogyasztási norma harckocsiknál 1 üzemórára, gépkocsiknál 100 km-re kg-ban	Tényleges fogyasztás gk.	Túlfogyasztás %-ban
Menet a Mongol NK területén	T—34	24,0	35—40	35—87
	ZISZ—5	25,0	30	18
Támadás sivatagi hóval borított terepen	T—34	24,0	45	87
	ZISZ—5	25,0	33	30
Támadás hegyekben	T—34	32,0	62	95
	ZISZ—5	28,0	37	30

A karavánutakon vannak vízgyűjtők, ásott kutak, melyek térfogata eléri a 200 m³-t. (A víz itt hosszú ideig tárolható). Az eső vagy csatornavíz tárolására zárt földalatti tárolók állnak rendelkezésre. Ezek már vízgyűjtő létesítmények, amelyek térfogata eléri a 2000-8000 m³-t. Ezekben a víz, egészségügyi vonatkozásokban fogyasztható állapotban 6 hónapig tárolható.

A sivatagok hegyes vidékein és előhegységeiben a talajvíz gyűjtésére és felszínre hozására alagsöveket, földalatti öntöző csatornákat építenek. De ezek a létesítmények is rendszerint kevés vizet adnak. A nyitott forrásokban a víz szennyezett, gondos tisztítást és szigorú egészségügyi ellenőrzést igényel. A sós tavak vize is sóalanításra és tisztításra szorul.

Sivatagban ritkák a jól berendezett kutak. Azt, hogy a földalatti vizek nem mélyen fekszenek, meg lehet állapítani a homok közötti növényzet, muslicák jelenlétéből, amelyek nagyszámban, főleg virradatkor jelennek meg.

Sivatagban a föld feletti és föld alatti források felkutatását véleményünk

szerint az első lépcső hadosztályoktól kiküldött felderítő csoportoknak és az előjáró hadművelleti tagozat felderítő alegységeknek kell végezni. Ugyanezzel a feladattal meg lehet bízni a légi felderítést is. Ezek állományába be kell osztani víz felderítő eszközökkel felszerelt szakembereket.

Az elmondottakból le lehet vonni azt a következtetést, hogy az üzemanyag lépcsőzését valamennyi hadtáp tagozatban idejében meg kell szervezni, az alsóbb tagozatokban pedig felemelt készleteket kell létrehozni. A harc folyamán pedig energikus intézkedésekre van szükség, a szilárd üzemanyag utanszállítás biztosításához.

A Nagy Honvédő Háború, a háború utáni gyakorlatok tapasztalatai azt mutatják, hogy a tárgyalat viszonyok között a lőszerfogyasztás jelentős lehet, ami a hadszíntér fizikai, földrajzi viszonyaival, a megsemmisítendő objektumok jellegével és a megoldandó feladatok volumenével magyarázható.

A csapatok által hegyes-sivatagi terepen folytatott harctevékenységek folyamán igen bonyolult és munkaigényes feladat volt és marad a vízellátás. A víz-ellátás nem kevésbé fontos, mint a csapatok lőszerrel, üzemanyaggal és élelmi-szerekkel való ellátása.

A probléma bonyolultságára következtetni lehet, ha megvizsgáljuk a 6. gárda harckocsi hadsereg tevékenységét a Hszingán-Mukdeni hadműveletben. A hadművelet előkészítésének időszakában az összpontosítási körletben 223 kutat fúrtak, összesen napi 1279, a megindulási helyzetben pedig 864 m³ vízhozammal. A Bajkálontúli Frontnál a vízfelderítésre és kitermelésre a műszaki csapatok személyi állományának mintegy felét jelölték ki.

A csapatok vízellátása sivatagi és hegyes terepen békében is elsőrendű feladat. Megoldásához rendszeres intézkedéseket kell foganatosítani a víz felderítésével, kitermelésével, tárolásával és utanszállításával kapcsolatosan. Meg kell jegyezni, hogy sivatagban a kútfúrás igen fejletlen és kevés a felszínre törő forrásvíz.

A karavánutakon előfordulnak kutak. Azok vízhozama korlátozott és napi 3–5 m³ között ingadozik.

A völgyekben és a kiszáradt folyómedrekben olykor találhatunk vízgyűjtőket, korlátozott vízkészletekkel. A természetes vízgyűjtőkben a víz kora tavasszal halmozódik fel, amikor a legtöbb csapadék hull. Sivatagban csapadék gyűjtése különböző módokon történhet, pl. felhasználják az agyagos talajú, természetes üregeket (az üreg méreteitől függően a vizet nem tárolják egy hónapnál tovább).

A víz minőségével kapcsolatosan meg kell állapítani azt, hogy alkalmas-e emberi fogyasztásra, gazdasági célokra és szükséges-e sugármentesítése. Ezért célszerű, hogy a felderítés állományában vegyvédelmi és egészségügyi szakemberek tartozzanak.

Annak érdekében, hogy minél több vízforrásról lehessen adatokat beszerezni, ami lehetővé teszi a fő- és tartalék vízellátó állomások szervezését, a felderítő alegységeket el kell látni korszerű technikai eszközökkel, megfelelő berendezéssel és dokumentációval. Az egységek és hadtáp intézetek rendelkezzenek vízkataszterrel, az adott terep összes víztartalékára vonatkozó rendszerbe foglalt adatokkal. Ezek hozzáértő felhasználása megkönnyíti a műszaki felderítés megszervezését.

Azonban a vízkataszter sem tükrözi teljesen a vízkészleteket, amit alátá-

maszt pl. csapataink japán csapatok elleni harca Belső Mongóliában, 1945 augusztusában. A 248. lövész hadosztály egyes egységei abban a reményben, hogy vízellátásra fel tudják használni a térképen feltüntetett tavakat, nem tudtak kellő mennyiségű vízkészletet létrehozni. A támadás folyamán nyilvánvalóvá lett, hogy ezek a kutak kiszáradtak. A támadók nehéz helyzetbe kerültek.

Másképpen oldották meg ezt a feladatot ugyanabban az időszakban a 17. hadseregnél, ahol az egységek és magasabbegységek külön térképeket és adat-tárakat kaptak a vízforrásokról. A sávhatárokat és az irányokat a parancsnokság úgy határozta meg, hogy a magasabbegységek között egyformán legyenek az ismert vízforrások elosztva; meghatározták azokat a körleteket, ahol be lehetett rendezni vízellátó állomásokat, stb.

A víz felderítése magától értetődően fontos, de ez még nem jelenti a feladat teljes megoldását. Az elmúlt háború tapasztalata azt bizonyítja, hogy egy ázott kút berendezésére átlagban 160 órát kellett fordítani. A kutak fúrása, különösen sivatagi körzetekben, ahol a víz mélyen fekszik, sok időt igényel.

Hadművelet folyamán a víz időben történő utánszállításának megszervezéséhez tartós, rozsdamentes, a vizet a felmelegedéstől védő tárolókra van szükség. A második világháború, többek között az afrikai hadműveletek, a helyi háborúk és a háború utáni gyakorlatok tapasztalata szerint a legmegfelelőbb tartályoknak a 20 literes kannák bizonyultak. Azok könnyen szállíthatók, szétosztásuk kis időt vesz igénybe. A kannák valamennyi szállítóeszköz fajtán könnyen szállíthatók.

Az elmondottak összegezéséül ki kell hangsúlyozni, hogy a csapatok tárgyalat viszonyok közötti vízellátása hadműveleti jelentőségű tényező. Ez szükségessé teszi a szállító-, kitermelő- és tárolóeszközökkel felszerelt vízellátó szolgálat további korszerűsítését.

A hegyes-sivatagi terepre a hőmérséklet hirtelen ingadozása jellemző. A csapatoknak tüzelőre van szüksége; a tüzelő fogyasztás az évszaktól és a magasságtól függően rendkívüli módon ingadozik. Míg nyári hónapokban a tüzelő főképpen ételkészítésre kell, addig a hideg idő beálltával és a csapatok hegyekben való tevékenykedésekor a tüzelőszükséglet igen magas lesz.

A vízszállításra nem kis mennyiségű szállítóeszközre van szükség. Ezért célszerű lenne, ha tábori viszonyok között fűtésre és a ruházat szárítására folyékony tüzelőanyagot, vagy gázt használnának. Az összes konyhát és tábori sütődeket már ilyen tüzelőkkel fűtik.

Egyes sajátosságok vonatkoztathatók más hadtáp szolgálati ágakra is.

Hegyes-sivatagi terepen a csapatok élelmiszer készletének több mint felét konzerv és sűrített élelmiszerek teszik ki, a mi véleményünk szerint először lehetővé teszi felemelt készletek létrehozását, anélkül, hogy a szállítóeszközök számát növelni kellene, másodszor pedig, és ez igen lényeges, feldolgozásukhoz sokkal kevesebb vízre és tüzelőre van szükség.

Jelentősége van az élelmiszerek összetételének is, azok maximális mértékben tartalmazzanak vasat, B vitamint és jódot. A választékban maximális mennyiségben tartozzon kenyér, bab, borsó, zabdara és zöldségfélék, hal, stb. Magas hegyekben a személyi állománynak szüksége van jódos sóra.

A hegyi és sivatagi éghajlat negatívan hat az élelmiszerek megővására; azokat célszerű fém, vagy más légmentes göngyölegben tárolni. A göngyölegek-

kel szembeni követelményeket fokozzák a rossz útviszonyok és az utánszállítás távolságának növekedése.

A csapatok hússal és más gyorsan romló élelmiszerekkel való ellátásában meleg évszakban különös jelentőségre tesznek szert a hűtőgépkocsik; ilyen viszonyok között „hosszabb ideig” tárolható kenyér szükséges.

A hegyes-sivatagi terep bonyolult domborzatának viszonyai között a láb-beli és a ruházat gyorsabban kopik, több anyag válik használhatatlanná és kerül javításba. Hegyekben a személyi állomány részére még nyáron is téli ruházatra, melegedő sátorra, stb. van szükség.

A történelem azt bizonyítja, hogy ha a hegyes sivatagi terep sajátosságait a csapatok ruházati anyaggal történő ellátásánál nem veszik figyelembe, akkor az végzetes kihatással lehet magának a hadműveletnek a jellegére. Így pl. az 1877-1878 évi orosz-török háború idején gyakoriak voltak az olyan esetek, amikor az erős fagyok és a nagy havazások miatt a csapatok gyakran kerültek nehéz helyzetbe. A Szarikamizsi hadműveletben (1914 telén) annak következtében, hogy az embereket nem látták el meleg ruházattal és tüzelővel, éhen halt kb. 5 ezer katona és altiszt. A török csapatok személyi állománya közül több mint 30 ezer ember fagyott meg. Annak elemzése, hogy 1942-1943-ban a Kaukázusontúli front, az 1944-1945. évi Kárpáti hadműveletben az 1. és 4. Ukrán Front egységeinél, magasabbegységeinél és seregstestjeinél hogyan használták fel a ruházati anyagot bizonyította, hogy a sajátos domborzatú és éghajlatú hegyes-sivatagi terep jelentősen növeli a ruházati anyag kopásának intenzitását. Azonkívül gyakran kell készíteni különleges ruházatot, kisegítő eszközöket a nehezen járható körletek, terepszakaszok, stb. leküzdésére.

A harcfeleladatok eredményes megoldása hadműveletben, nagy mértékben függ az anyagi eszközök idejében történő kiszállításától. Ez különösen vonatkozik a hegyes-sivatagi terepre, ahol ahogy már szólottunk, az alapvető szállítóeszközt a gépkocsi fogja képezni.

A gépkocsi már a múlt háborúban is ilyen szerepet játszott. A Bajkálontúli Frontnál a gépkocsik 1945 augusztus 9-20 között végezték a legnagyobb volumenű szállítást, amikor is 49,6 ezer tonna anyagi eszközt szállítottak (ennek 1/3-át a front gépkocsi szállító egységek szállították el.) A munkát bonyolította az esőzéseket követően használhatatlanná vált földutak rossz állapota.

Gyors ütemű támadás során sivatagban majdnem kizárt annak a lehetősége, hogy a csapat szállítóeszközöket felhasználják az anyagi eszközök „magára” történő utánszállítására; a terheket az előljáró tagozat szállítóeszközei szállították ki a magasabbegységekhez és önálló egységekhez.

A Nagy Honvédő Háború és a lefolytatott gyakorlatok tapasztalata azt mutatja, hogy a gépkocsikon kívül széleskörű felhasználásra kerülhetnek a repülőgépek is. Így pl. a 6. gárda harckocsi hadsereg (Hszingán-Mukdeni hadművelet) hadtápbiztosításának tervezésekor szállítótérrel kapcsolatosan kérdés nem merült fel, mivel a szervezetszerű és a megerősítésül kapott gépkocsik elegendőnek bizonyultak. A hadművelet azonban gyors ütemben fejlődött, a zuhogó eső pedig megnehezítette a kerekes gépkocsik közlekedését. Be kellett vonni a légi szállítóeszközöket, különösen az üzemanyagnak az előrevetett csapatokhoz történő kiszállításába (kiszállítottak 940 tonna gázolajat, ami az összes üzemanyag fogyasztás 15⁰/₀-ának felelt meg.)

A hadművelet egyes időszakában (1945 augusztus 12-15 között) a légierő szállította ki azokban a napokban kiszállított gázolajnak 60%-át és az összes üzemanyagnak 45%-át.

Az elmúlt háború tapasztalataira alapozva és figyelembe véve a háború utáni gyakorlatokat, meg lehet állapítani, hogy korszerű viszonyok között a szóban forgó terepen a szállító légierő jelentős helyet foglal el az anyagi eszközök csapathoz való kiszállításában. A leggazdaságosabbaknak a helikopterek tognak bizonyulni.

Az anyagi eszközök csapatokhoz történő folyamatos kiszállítása függ a gépkocsi utak időben történő előkészítésétől és karbantartásától. Hegyes-sívatagi terepen a hadművelet közötti biztosításának jellemző sajátosságát a munkák volumenének növekedése és egy sor sajátos feladat végrehajtása fogja képezni. Közülük az alapvetőek az alábbiak lesznek.

Hegyes terepen: a támfalak és a szerpentin helyreállítása és felépítése, az utak megtisztítása az omladékoktól, a földcsuszamlásoktól, a kő- és hóomlástól, a kilátás biztosítása és az utakon levő kanyarok íveinek bővítése; a hágók előkészítése, karbantartása, azok maximális áteresztőképességét és a balesetmentes forgalmát biztosító közúti kommandáns szolgálat megszervezése; az alagutakban vezető utak helyreállítása; a drótkötélpályák megépítése és üzemeltetése (egyes esetekben); a hegyi vízfolyásokon keresztül vezető gázlok berendezése és karbantartása. Az utak berendezésekor, a csapatok, a hadtáp egységek és raktárak elhelyezésekor, a szállítások tervezésekor feltétlenül számolni kell a hegyi folyók vízhozatalával, azok váratlan és jelentős áradásával.

Sívatagi terepen: katonai gépkocsiutak (KGU) építése az érintetlen területén, gyakran jelentős hosszúságban (sívatagi körzetekben a KGU többsége nem más, mint az érintetlen területen lehengerelt földutak); az anyagi eszközök csapatokhoz történő egyszerű kiszállításának közötti biztosítása; a vízellátó állomások bekötő útjainak építése és karbantartása; a forgalomszabályozása a bekötőutakon és a vízellátó körzetekben; az utánpótlásra érkező részlegek, a háraszállítandó betegek és sebesültek, valamint az egyedül haladó katonák vízzel való ellátása; a KGU-n áthaladó technika vízzel való feltöltése.

A csapatok elszigetelt irányokban fognak tevékenykedni, ezért a KGU száma meg kell egyezzen az irányok számával. A Hszingán-Mukdeni hadműveletben (Bajkálontúli Front) KGU-at szerveztek minden irányban, minden csoportosítás részére. A háború tapasztalata azonban azt bizonyítja, hogy az eszközök hiánya arra kényszerítette a közötti csapatokat, hogy csak a főcsapások irányában – ahol a főerők összpontosultak – építsenek katonai gépkocsiutakat. A többi irányokban csak utánszállítási útvonalakat építsenek (a bázistól, raktártól a magasabbegység raktáráig), amelyeket először az abban az irányban tevékenykedő műszaki csapatok, a későbbiek során pedig azokban az irányokban, amelyek a hadművelet végéig megtartották jelentőségüket, a front, hadsereg, közötti csapatai tartották karban.

Ez a helyzet nem vesztett jelentőségéből.

A helyreállító munkák megszervezésekor, az erő és eszközszükséglet meghatározásakor a fő figyelmet annak biztosítására kell fordítani, hogy a homokos és szikes szakaszon folyamatos legyen a forgalom, kerülőutakat építsenek a nehezen járható és a folyékony szakaszokon.

A hadművelet közúti biztosításának sikere attól függ, hogyan vannak felszerelve a közúti egységek és alegységek fűróberendezéssel, kisméretű, nagyteljesítményű gépekkel, terepjáró gépkocsikkal, a nyompályás utak építéséhez szükséges vágányfektetőkkel, felemelt, összerakható útburkolat készletekkel, útjelző oszlopokkal, más szakanyagokkal és berendezésekkel.

Hegyes sivatagi terepen a technikai biztosítást nagy mélységben és önálló irányokban célszerű megszervezni. Ehhez magától értetődően olyan mozgó javító eszközök szükségesek, amelyeken elvégezhető a javítás a sérült járművek gyűjtőhelyein. A javító objektumok javító-vontató eszközök általi megközelítése nagy jelentőségre tesz szert, mivel a technika hátraszállítása itt még kis távolságra sem lehetséges, annak helyreállítását ott végzik el, ahol az leállt.

Befejezésül foglalkozni kívánunk a hadtáp ilyen hádszintéren történő vezetésének sajátosságaival.

A második világháború és az utóbbi helyi háborúk tapasztalata azt bizonyítja, hogy itt összehasonlíthatatlanul nagyobb jelenőséggel bír a hadtáp centralizált vezetése, mint a fejlett úthálózattal rendelkező terepen. Még a hadseregek (front) kisszámú hadtápegységeinek helytelen áttelepítése is torlódást eredményezett az utakon, akadályozta a hadtáp működését, gátolta a csapatok biztosítását. Ezért a hadtápegységek, -alegységek, -intézetek áttelepítésével kapcsolatos kérdéseket – még abban az esetben is, ha azok nem tartoznak a seregtestparancsnok hadtáphelyettesének alárendeltségébe – csak egységes terv alapján lehet megvalósítani.

A Nagy Honvédő Háborúnak a cikkben közölt példáiból látható, hogy az egységek és magasabbegységek hegyes-sivatagi terepen önálló, elszigetelt irányokban történő ténykedése szükségessé teszi a hadtápbiztosításnak nemcsak feladatkénti, hanem irányonkénti tervezését és megszervezését, a csapatok harci állományának esetleges megváltozása pedig megköveteli a szükséges hadtáp erők és eszközök gyors megszervezését, azok önállóságát hadtáp vonatkozásban.

Az elmúlt háború tapasztalata igazolta azt a következtetést, mely szerint a hadtápvezetéstől függ valamennyi hadtápegység és -intézet feszes és folyamatos működése, függetlenül a harc és hadtáphelyzet viszonyaitól. A vezetés történhet a csapatok főerő kifejtésének irányában elhelyezett vezetési pontról, avagy az önálló irányokban gyakran kiküldött hadműveleti csoportok segítségével.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni a következőket. Hegyes-sivatagi terepen a harctevékenységek alkalmazásával, aminek következtében a hegyzorosokban, szakadékokban és a hágókban torlaszok, a sivatagi körzetekben pedig kiterjedt radioaktív övezetek keletkezhetnek. Fokozódik az egészségügyi veszteség is, ami bonyolítja a szállítóeszközöknek az anyagi eszközök utánszállításával, a sebesültek és betegek hátraszállításával kapcsolatos munkáját. Hadművelet folyamán összehasonlíthatatlanul növekedik az egészségügyi szolgálat szerepe. Az egészségügyi szolgálatnak a számtalan új intézkedés mellett hagyományos intézkedéseket is kell foganatosítani, hogy megóvják a személyi állományt mind a sivatagok perzselő melegétől, mind a hegyes körzetekben gyakori lehülés és hűléses megbetegedések ellen.

Befejezésül megjegyezzük, hogy a fegyveres harc eszközeiben és módjaiban bekövetkezett minőségi változások, a csapatok és a hadtáp magasfokú technikai felszereltsége, a hegyes-sivatagi terep viszonyai közötti hadműveletek előkészítésének és megvívásának sajátosságai egy sor újabb követelményt támaszta-

nak a csapatok hadtápbiztosításával szemben. A hadműveletek jellege szükségessé teszi több hadtáp csoportosítás létrehozását, amelyeket a csapatok működésének irányában kell elhelyezni és növelni kell önállóságukat.

A hadtáp csoportosítások állományának meghatározásakor figyelembe kell venni a csapatok által végrehajtandó feladatokat, a rendelkezésre álló hadtáp erőket és eszközöket, továbbá a katona-földrajzi, gazdasági és más tényezőket. A hadtáp csoportosítást nemcsak a csapatok harctevékenységének irányáiként, hanem mélységben is kell lépcsőzni.

A hegyes-sivatagi körzetekben működő csapatok időben történő hadtápbiztosításának megszervezése érdekes elméleti és gyakorlati kérdés. A probléma korszerű megközelítése a leírtak alapján elképzelhetetlen az elmúlt háború tapasztalatának figyelembevétele nélkül.